

Kjeld Hansen

DR | GENERALDIREKTØREN

Maria Rørbye Rønn
DR Byen
Emil Holms Kanal 20
DK- 0999 København C
dr.dk

02.02.2024

Klage over indslag i TV Avisen den 9. december 2023 kl. 18.30

Kære Kjeld Hansen

Du har den 10. december 2023 klaget over et indslag i TV Avisen. Efter at redaktionen afviste din kritik, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og skrevet en indstilling.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg er enig i.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn

Kopi:

Journalen

Etikchef Anja Lundberg Andersen, DR Kultur, Børn og Unge

Seniorkonsulent Mikkel Vincentz Pedersen, LSR

Redaktionschef Morten Tvegaard, DR Nyheder

Ledende redaktionschef Marie Buss, DR Nyheder

Journalistisk tværgående redaktionschef Lars Steen Pedersen, DR Nyheder

Direktør Sandy French, DR Nyheder

Sagen kort

Redaktør Kjeld Hansen fra mediet Gylle.dk klagede over et indslag i TV Avisen 18:30 fra den 9. december 2023, hvor klageren mente, at DR manipulerede med oplysningerne, så DR anbefalede forbrugerne at købe konventionelle juletræer. Klager får ikke medhold i nogen af sine påstande.

Gennemgang af sagen

Den 10. december 2023 klager redaktør Kjeld Hansen (KH) fra mediet Gylle.dk over et indslag i TV Avisen den 9. december kl. 18.30.

KH skriver:

"Klage over manipulerende indslag i TV-avisen kl. 18:30 lørdag den 9. december 2023

Indslaget handler om "Økologiske juletræer", som problematiseres med overskriften "Er økologisk mest klimavenligt".

Indslaget begynder 15:09 og varer 2:21 minutter. Det bibringer seeren det indtryk, at det kan være problematisk at vælge sit juletræ, og at økologisk dyrkede juletræer faktisk er mindre klimavenlige end konventionelt dyrkede.

Det oplyses ikke, hvilken TV-reporter der har sammensat indslaget, hvis oprindelse derfor fremstår som anonym.

Den gennemgående figur er Poul Krabbe Friis fra Enghøjgård ved Vamdrup, hvor han ernærer sig som juletræsdyrker, og i indslaget deler han sine meninger om dyrkningsforskelle mellem økologiske og konventionelle juletræer med reporteren. Han fremhæver flere gange, at der angiveligt skulle være færre nåle på et økologisk juletræ, som derfor påstås at optage mindre CO2.

Reporteren siger 16:26, at det med økologi er "ikke helt så enkelt når det kommer til juletræer, forklarer en ekspert" – hvorefter der klippes til forsøgsleder Peter Hartvig fra Institut for Agroøkologi ved Aarhus Universitet, som siger:

"Det er faktisk sådan at det økologiske juletræ ikke nødvendigvis er det mest klimavenlige. Det har en længere omdriftstid og det vokser noget langsommere og det vil sige det skal bruge nogle flere år på at nå samme størrelse og det vil sige det optager ikke lige så meget CO2 som et konventionelt træ".

Dette indslag varer 0:18 min., hvorefter reporteren konkluderer, "så hvis juletræet skal være klimavenligt, så handler det altså om dem her" – hvorefter der klippes over til et nærbillede af de konventionelle juletræer hos juletræsproducent Poul Friis på Enghøjgård, der atter påpeger, at der er flere nåle på et konventionelt dyrket træ, som derfor skulle optage mere CO2.

(Her gengiver klageren, redaktør KHjeld Hansen, sin udlægning af en mailveksling med forsøgsleder Peter Hartvig, Aarhus Universitet. Da denne ikke har givet tilsagn om at få offentliggjort en privat korrespondance, udelader jeg klagers afsnit om dette samt citater fra mails.)

(...)

Vi skal gøre gældende, at dette indslag er baseret på udokumenterede påstande, men ved manipulation med et 18 sekunders udsagn fra en såkaldt "ekspert" skabes der et billede af forskelle mellem økologisk og konventionelt dyrkede juletræer, der overhovedet ikke dokumenteres.

Ved elementær research kunne reporteren havde fundet den eneste danske undersøgelse af emnet fra oktober 2022, der konkluderer, at "det indeværende studie viser f.eks. livscyklus klimapåvirkningen fra ét juletræ i scenarierne konventionel produktion (2,6 kg CO2e), uden privat kørsel (-0,6 kg CO2e), økologisk produktion (2,9 kg CO2e) og potteproduktion (4,8 kg CO2e). Her understreges dog, at der ikke er tale om en komparativ LCA, da de fire scenarier ikke opfylder nøjagtigt denne samme funktionelle enhed. I en bredere diskussion af størrelsesordenen af miljøpåvirkningen af et dansk juletræ kan dette studie alene ikke give et endegyldigt, utvetydigt svar. Det bedste argument for at miljøpåvirkningerne er på et lavt niveau, er at 20 km kørsel i en brændstoføkonomisk bil udgør langt størstedelen af påvirkningen over en bred vifte af miljøkategorier."

<https://christmastree.dk/media/441325/rapport-lca-af-juletraeer-14.10-2022.pdf>

Vi skal opfordre seernes talsmand til uden unødvendig forsinkelse at drage omsorg for følgende:

1. TV-avisen berigtiger indslaget snarest.
2. TV-avisen beklager den misvisende anvendelse af forskningsleder Peter Hartvig som ekspert.
3. TV-avisen tildeler den pågældende reporter en advarsel."

DR svarer

Den 21. december 2023 svarer redaktionschef på TV Avisen Morten Tvegaard, (MT), KH:

"Jeg har gennemgået råoptagelserne til indslaget og mener, der er fuld dækning for at konkludere, at konventionelt dyrkede træer er de mest klimavenlige, mens økologiske træer er de mest miljøvenlige. Forsøgsleder Peter Hartvig fra Aarhus Universitet bliver spurgt ca. ti gange i optagelsen til, hvad det bedste valg er, og han svarer hver gang, at det kommer an på ens perspektiv: Vil man gøre noget godt for miljøet (vælg økologisk) eller noget godt for klimaet (vælg konventionelt).

Vi stoler på den ekspertvurdering, som forsøgslederen giver i interviewet, hvilket jeg også kan konstatere, at Aarhus Universitet selv gør i denne artikel fra 2022: <https://agro.au.dk/aktuelt/nyheder/vis/artikel/saadan-finder-du-det-mest-baeredygtige-juletraeer> - her citerer universitetet ham blandt andet for:

"Et konventionelt træ er faktisk, set ud fra et klimahensyn, mest bæredygtigt. Men ud fra et miljøhensyn er et økologisk juletræ mere bæredygtigt, da der ikke bliver brugt pesticider og kunstgødning i den økologiske produktion".

Jeg stoler på, at Aarhus Universitet har styr på, at de ikke lader en mand uden ekspertviden udtale sig i deres artikel.

(reference til mailveksling mellem KH og Peter Hartvig, som her er udeladt)

(..)

Jeg mener, at reporteren i indslaget redegør fint for de forskellige nuancer og korrekt konkluderer, at det ikke er helt så enkelt, når det kommer til juletræer - præcis som forsøgslederen konkluderer i interviewet. Jeg mener ikke, der er grund til at berigtige indslaget i TV Avisen."

Klager anker

Den 2. januar 2024 anker KH sagen til lytternes og seernes redaktør (LSR). KH skriver i sin anke:

"Jeg klagede over manipulerende indslag i TV-avisen kl. 18:30 lørdag den 9. december 2023. Jeg har fået svar 21. december fra Morten Tvegaard, Redaktionschef på TVA Live & 18:30

Idet jeg skal henvise til min klages ordlyd og besvarelsen / afvisningen skal jeg anføre, at redaktionschefen ikke forholder sig til substansen af min klage, nemlig at reportagen var forvridd ved at reporterens vinkling åbenlyst var at mistænkeliggøre økologiske juletræer og anbefale konventionelle.

Det giver ikke mening af kommentere nærmere mod redaktionschefens ordrige bortforklaringer. Blot skal det - for at holde fast i, hvad der faktisk gengives i indslaget - siges, at

- at redaktionschefen kommer med udredninger om klimavenlighed hhv. miljøvenlighed, uden at denne semantiske skelnen overhovedet indgik i indslaget.

(...) (reference til mailveksling, som er udeladt)

-

(...)

- at det er ukorrekt, at reporterens konklusion var åben, "at det ikke er så enkelt" når der skal vælges juletræ, for der fremsættes jo en utvetydig anbefaling af det konventionelle juletræ: "så hvis juletræet skal være klimavenligt, så handler det altså om dem her". Seeren fik altså en utvivlsom anbefaling om at køre ud og købe et konventionelt juletræ.

Idet det er LS-Redaktørens opgave at vurdere om DR's indhold lever op til en høj programetisk og journalistisk standard og skal "skal fremme bedre klagebehandling, svarkultur og dialog med DR's brugere", skal jeg klage over:

1. At juletræs-producent Poul Krabbe Friis fra Enghøjgård ved Vamdrup - som et argument for at købe konventionelle juletræer - flere gange fremsætter den påstand, at der er færre nåle på et økologisk juletræ, som derfor påstås at optage mindre CO2. Denne påstand er fuldstændig udokumenteret – og i øvrigt noget vrøvl - og baserer sig da heller ikke på nogen faktuel viden, men reporteren spørger ikke efter dokumentation.

(,..) (Reference til mailveksling, som er udeladt)

(...)

Der henvises til sidste sætning i DRs etiske retningslinjer: KAPITEL 1 – FAIRNESS OG FORELÆGGELSE: "Alle der medvirker eller omtales skal behandles fair og ansvarligt. Det gælder uanset, om der er tale om personer, virksomheder, organisationer, foreninger eller lignende. DR refererer loyalt alle relevante parter synspunkter. Der må ikke udelades argumenter og oplysninger af betydning".

Jeg skal undlade at følge op på klagen om manglende deklaration af forskerkilde Hartvigs tvivlsomme ekspertstatus, som han i to mails til os selv har indrømmet."

LSR bekræfter, at anken vil blive behandlet som en ankesag.

Opsummering af klagepunkterne

Klager angiver i sin ankeskrivelse følgende fire punkter:

1. DR forholder sig ikke til substansen i klagen.
2. DR har i indslaget udeladt den interviewede forskers væsentligste pointe.
3. Seerne fik i modsætning til DR's forklaring en utvetydig anbefaling i indslaget om at købe et konventionelt juletræ.
4. Den interviewede juletræsproducent fremsætter i indslaget en udokumenteret påstand om, at der er færre nåle på et økologisk juletræ.

Procedure

Det følger af DR's etiske retningslinjer, at DR skal svare på en klage inden for fire uger, hvilket er sket her. Det skal være den ansvarlige DR-chef, som svarer, hvilket også er tilfældet. Svaret skal forholde sig til klagen, hvilket er tilfældet, og der skal gives klagevejledning, hvilket også er tilfældet.

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

KH's hovedpunkt er, at der ikke er belæg for DR's vinkling og præmis i indslaget.

Vinklen på indslaget er, at det kan være svært at "vælge grønt. Også når det gælder juletræer." Det er altså tvivlen og de mange parametre, som indgår i vinklen på indslaget.

Ad. 1.

Klager mener, at DR ikke forholder sig til substansen i klagen. MT svarer og forholder sig til klagen og MT forholder sig til KH's påstand om, at DR manipulerer og fremstiller det som om, at konventionelle

juletræer er de mest klimavenlige. MT forholder sig også til kritikken af den valgte forsker, som medvirkende. MT henviser til en artikel udgivet af Aarhus Universitet i 2022 med overskriften: "Sådan finder du det mest bæredygtige juletræ". I indledningen til artiklen fra forsker Peter Hartvigs egen arbejdsplads står der blandt andet: *"Vi har bedt Peter Hartvig, der er forsøgsleder ved Institut for Agroøkologi ved Aarhus Universitet og ekspert i juletræer, om at give sit bud på det mest bæredygtige juletræ."*

MT forholder sig også til KHs påstand om fraklip og manipulation.

Der er ikke belæg for at sige, at MT ikke forholder sig til sagens substans. Klager får ikke medhold på det punkt.

Ad.2

KH pointerer i sin klage, at DR har undladt at bringe forskerens væsentligste pointe. Nemlig at det mest klima- og miljøvenlige træ er en lokalproduceret økologisk rødgran.

Forskeren Peter Hartvig siger i indslaget: *"Det er faktisk sådan, at det økologiske juletræ ikke nødvendigvis er det mest klimavenlige. Det har en længere omdriftstid, det vokser noget langsommere, og det vil sige, at det skal bruge nogle flere år på at nå samme størrelse, og det vil sige det optager ikke lige så meget CO2 som et konventionelt træ."*

Forskeren leverer i det citerede indslag dokumentation for præmissen om, at det økologiske juletræ – alt andet lige – optager mindre CO2 end et konventionelt træ.

Jeg lægger til grund, at forskeren har indvilget i at lade sig interviewe som ekspert inden for feltet, og han har ikke bestridt den udtalelse, som DR bringer med ham. Han udtaler sig i det påklagede klip alene om det aspekt, at et konventionelt træ vokser hurtigere og optager mere CO2 end et økologisk træ.

Det forhindrer ikke, at et økologisk juletræ kan være mere miljøvenligt, fordi der ikke bruges sprøjtemidler, sådan som det fremgår af forskerens mail til Klager, og som det også siges i begyndelsen af indslaget fra den juletræsavleren, der medvirker.

Den pointe, at der er mange hensyn, der skal gå op, hvis man både vil tilgodese klimaet og miljøet (som ikke nødvendigvis er det samme) bliver lagt frem i indslaget, og det er DR's valg, om man ville have ladet forskeren fremsætte sit eget bud på, hvorvidt man mest tilgodeser både miljø og klima ved at vælge en lokalt produceret økologisk rødgran. Men det er ikke nogen etisk overtrædelse, at DR ikke har den udtalelse med.

Klager får ikke medhold på det punkt.

Ad.3

Klager KH skriver, at seerne fik en utvetydig anbefaling i indslaget af at købe et konventionelt juletræ. Deri har KH ikke ret.

Der siges følgende i indslaget: *"Så hvis juletræet skal være klimavenligt, så handler det altså om dem her, (der henvises til, hvad seeren må formode er et nærbillede af en gren fra et konventionelt juletræ."*

Ifølge de fremlagte oplysninger er dette udsagn korrekt og dækkende. Forud er netop gået ekspertens udsagn om de konventionelle træers klimafordel. Det er hvad journalistens udsagn sigter til.

Klager får ikke medhold på det punkt.

Ad.4

Jeg kan ikke afgøre, om juletræsproducenten har ret i, hvorvidt økologiske juletræer har færre nåle end konventionelle træer. Men det afgørende i udtalelsen fra producenten er, at de økologiske træer ikke kan optage så megen CO2, som de konventionelle kan, og det var der dokumentation for i indslaget i kraft af forskerinterviewet.

Klager får ikke medhold på det punkt.

Konklusion og sammenfatning

Redaktør Kjeld Hansen fra mediet Gylle.dk klagede over, hvad han opfattede som DR's manipulation med fakta i et indslag i TV Avisen den 9. december 2023 kl. 18.30 til fordel for køb af konventionelle juletræer på bekostning af økologiske juletræer. LSR afviser denne kritik. Klager skriver, at seerne fik en utvetydig anbefaling i indslaget af at købe et konventionelt juletræ. Dette afvises af LSR.

Indslaget leverede fin dokumentation for indslagets vinkel, at det kan være svært for forbrugerne af finde det rigtige "grønne træ", for de konventionelle juletræer er mere klimavenlige, men til gengæld er de økologiske juletræer mere miljøvenlige, fordi de ikke er sprøjtede.

DR anvendte en ekspert fra Aarhus Universitet, som accepterer at medvirke som ekspertkilde i indslaget i TV Avisen. Samme kilde er – som påpeget af DR – interviewet i en artikel fra 2022 fra Aarhus Universitet, hvor han er benævnt som "juletræsekspert". Hvis forskeren ikke ønskede at medvirke som ekspert, burde denne have sagt fra.

Derfor er DR i god tro, når man interviewer kilden om juletræsproduktion i forhold til klima- og miljøpåvirkning. Klager refererer til en undersøgelse, som redaktør Kjeld Hansen mener, at DR burde have læst, men DR har redigeringsretten og tilrettelægger selv sit indslag, vinkler og medvirkende. DR er ikke pligtig til at læse en rapport, som redaktør Kjeld Hansen finder relevant. DR har ikke overtrådt egne etiske retningslinjer.

Klager får ikke medhold.

Jesper Termansen, den 1. februar 2024